

FOAIA DE PARCURS

OBIECTIVE SPECIFICE DISCIPLINELOR SOCIO-UMANE

I. Evaluarea cu scop de orientare și optimizare a învățării

Evaluarea constituie un proces fundamental prin care se realizează orientarea și optimizarea învățării, inclusiv la disciplinele socio-umane.

A. Explicit sau implicit, în programele școlare pentru disciplinele socio-umane sunt formulate recomandări referitoare la evaluare. Din perspectiva demersului educațional centrat pe competențe, programele școlare recomandă:

1. utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative;
2. utilizarea, alături de formele și instrumentele clasice de evaluare și unor forme și instrumente complementare, așa cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor;
3. corelarea directă a rezultatelor evaluării cu competențele specifice vizate de programa școlară;
4. valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
5. recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
6. utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.

B. În completarea acestor recomandări, prezente în programele școlare, **referitor la testele de evaluare inițiale/predictive**, dat fiind faptul că la nivelul ciclului liceal disciplinele socio-umane prezintă specificitatea de a fi diferite, în funcție de anul de studiu, **testele de evaluare inițială nu pot viza cunoștințe propriu-zise din cadrul disciplinei respective**. În această situație testele de evaluare inițială trebuie să vizeze, în principal, **capacități generale și competențe specifice domeniului reprezentat de disciplina respectivă**, dobândite de elevi în mod informal sau non-formal, fapt care reprezintă o sarcină relativ mai dificilă pentru activitatea de evaluare realizată de profesorii de discipline socio-umane. La nivelul ciclului gimnazial, excepție de la această situație face doar disciplina **Cultură civică, clasa a VIII-a**, dat fiind faptul că această disciplină este studiată și în anul anterior, la clasa a VII-a.

Oferim în cele ce urmează, o sumară caracterizare generală a testelor de evaluare inițială/predictivă și un exemplu concret de test inițial/predictiv, pentru disciplina **Logică, argumentare și comunicare**. Menționăm faptul că informația generală referitoare la evaluarea predictivă și testul sunt incluse și în cadrul noului **Ghid de evaluare pentru discipline socio-umane** (Editura ERC PRESS, București 2011).

Evaluarea inițială este indispensabilă pentru a stabili dacă subiecții dispun de pregătirea necesară creării de premise favorabile unei noi învățări. Scopul său este de a identifica, pe cât posibil, nivelul achizițiilor inițiale ale elevilor în termeni de cunoștințe, competențe și abilități, în vederea asigurării premiselor realizării obiectivelor propuse pentru etapele următoare. Se efectuează, de regulă, la începutul unui program mai amplu de instruire

(ciclu de învățământ, an școlar, semestru), însă poate fi utilizată și la începutul unor secvențe mai scurte, cum sunt unitatea de învățare sau chiar lecția.

Evaluarea inițială îndeplinește o funcție diagnostică și o funcție prognostică.

Ca modalități de realizare se pot utiliza:

- harta conceptuală;
- investigația;
- chestionarul;
- testul.

Evaluarea inițială poate oferi atât profesorului cât și elevului o reprezentare a potențialului de învățare, a lacunelor ce trebuie completate și remediate. Pe baza informațiilor evaluării inițiale se planifică demersul pedagogic imediat următor și eventual unele programe de recuperare. Întrucât nu își propune aprecierea performanțelor globale ale elevilor și nici ierarhizarea lor, *acest tip de evaluare nu se exprimă în note*. Prin urmare, în cadrul testelor de evaluare inițială, cu precădere a celor realizate la începutul unui program mai amplu de instruire (ciclu de învățământ, an școlar, semestru) se recomandă, cel mult, includerea unor bareme de evaluare/apreciere, și nu a unor bareme de notare propriu-zise.

Test de evaluare evaluare inițială/predictivă Logică, argumentare și comunicare, clasa a IX-a

Competențe de evaluat:

- Identificarea situațiilor de comunicare.
- Sesizarea unor erori logice în argumentare și comunicare.
- Identificarea corectă a valorii de adevăr a enunțurilor.
- Identificarea unor argumente.
- Întemeierea și susținerea rațională a unui punct de vedere.

Timpul efectiv de lucru este de 25 minute.

1. Comunicarea reprezintă o dimensiune fundamentală a existenței fiecăruia dintre noi. În cadrul activităților noastre cotidiene adesea acesta nici măcar nu mai este percepută ca o activitate distinctă.

Imaginându-vă situația de mai jos; precizați și argumentați în care cazuri, în opinia voastră, personajul se află într-o situație de comunicare.

Este dimineață, R se trezește și ia micul dejun. Televizorul este deschis și R urmărește revista presei. După micul dejun R pleacă la serviciu. În autobuz R discută cu un vecin despre starea vremii. Ajuns la serviciu discută cu șeful său în legătură cu noul proiect ce urmează a fi realizat. La ora 10, convoacă o ședință, în calitate de conducător al proiectului, cu toți membrii echipei de proiect. După ședință, la pauza de prânz citește ziarul și schimbă câteva cuvinte cu chelnerul care îi aduce mâncarea. După terminarea programului, se întorce pe jos acasă și se gândește la reușita noului proiect. Ajuns acasă înainte de a dormi, reușește să asculte o parte din emisiunea muzicală preferată de la radio.

2. Unii scriitori valorifică, în registru comic, efectele nerespectării principiilor logice (legi fundamentale ale gândirii).

Ce elemente ale enunțurilor de mai jos considerați că generează efectul comic și de ce?

„ – Spune - mi răcane (...) ce datorii ai tu?

– Eu n-am nici una, trăiți don' căpitan, da-am auzit că don' sergent are multe.”

„Oricine își va permite a face contrabandă fără a fi avizat pe comandantul punctului va fi impușcat și apoi dat judecății.”

Argumentați răspunsul vostru.

3. Încercuiți litera corespunzătoare enunțurilor de mai jos care, în opinia voastră, pot fi apreciate ca fiind adevărate sau false.

- a. Atenție! Nu fumați în spațiile publice!
- b. Mamiferele sunt vertebrate.
- c. Aș dori să fiți mai atenți.
- d. Cuvântul „*trecere*” este un verb.
- e. Ce mai spuneți?
- f. Astăzi a fost o zi însorită.

Argumentați alegerile voastre.

4. Încercuiți litera corespunzătoare enunțului/enunțurilor de mai jos pe care le considerați ca reprezentând un argument/argumente.

- a. Pentru recomandarea acestui medicament adresați-vă medicului sau farmacistului dumneavoastră.
- b. Dacă știam că vii și tu atunci aș fi venit și eu la teatru. Dar nu am știut că vii și tu la teatru și, în consecință, nu am mers nici eu.
- c. Nu mai am nici o veste de la tine? Oare de ce?
- d. Crezi că dacă toți oamenii sunt morali atunci niciun om nu este imoral?
- e. Am cunoscut câteva persoane în vârstă care erau foarte active, ceea ce mă face să cred că toate persoanele în vârstă pot fi active.

Argumentați alegerile voastre.

5. Notați succint ce competențe așteptați să dobândeți prin studiul disciplinei *Logică, argumentare și comunicare*:

.....
.....
.....
.....
.....

Test de evaluare inițială/predictivă Barem de evaluare/apreciere

1. Se evaluează/apreciază ponderea identificării corecte de cazuri, în care personajul se află într-o situație de comunicare și corectitudinea argumentării, după cum urmează:

- câte 0,5 puncte pentru fiecare caz de comunicare identificat corect
- câte 0,5 puncte pentru fiecare argumentare corectă

2. Se evaluează/apreciază identificarea corectă a elementelor din cadrul enunțurilor care generează efectul comic și corectitudinea argumentării, după cum urmează:

- câte 1 punct pentru fiecare identificare corectă a elementelor din cadrul enunțurilor care generează efectul comic (a principiilor logice încălcate)
- câte 1 punct pentru fiecare argumentare corectă

3. Se evaluează/apreciază identificarea corectă a enunțurilor care pot fi apreciate ca fiind adevărate sau false (au valoare de adevăr) și corectitudinea argumentării, după cum urmează:

- câte 1 punct pentru fiecare identificare corectă a enunțurilor care pot fi apreciate ca fiind adevărate sau false (au valoare de adevăr)

- câte 1 punct pentru fiecare argumentare corectă

4. Se evaluează/apreciază identificarea corectă a enunțurilor care sunt argumente și corectitudinea argumentării în sprijinul acestor identificări, după cum urmează:

- câte 1 punct pentru fiecare identificare corectă a enunțurilor care sunt argumente
- câte 1 punct pentru fiecare argumentare corectă

C. Referitor la standardele de evaluare și criteriile de notare precizăm următoarele:

În acordarea notelor cadrele didactice se raportează la **standarde de evaluare și criterii de notare**.

La nivelul sistemului educațional românesc, în anul 2003, au fost elaborate de către Serviciul Național de Evaluare și Examinare o serie de **standarde de evaluare** pentru disciplinele de la nivelul claselor a IV-a, a VIII-a și a XIII-a.

Standardele de evaluare elaborate, în acest context, au vizat indicarea unui nivel minimal și a unui nivel maximal al atingerii competențelor/obiectivelor de referință de către elevi. Pentru disciplinele socio-umane au fost formulate standarde pentru disciplina *Educație civică*, cls. a IV-a, *Cultură civică*, cls a VIII-a, și respectiv disciplinele *Logică și argumentare*, *Psihologie*, *Economie*, *Sociologie*, *Filosofie*, pentru liceu.

Standardele de evaluare la disciplinele socio-umane sunt disponibile la adresa:

<http://www.edu.ro/index.php/articles/6434>

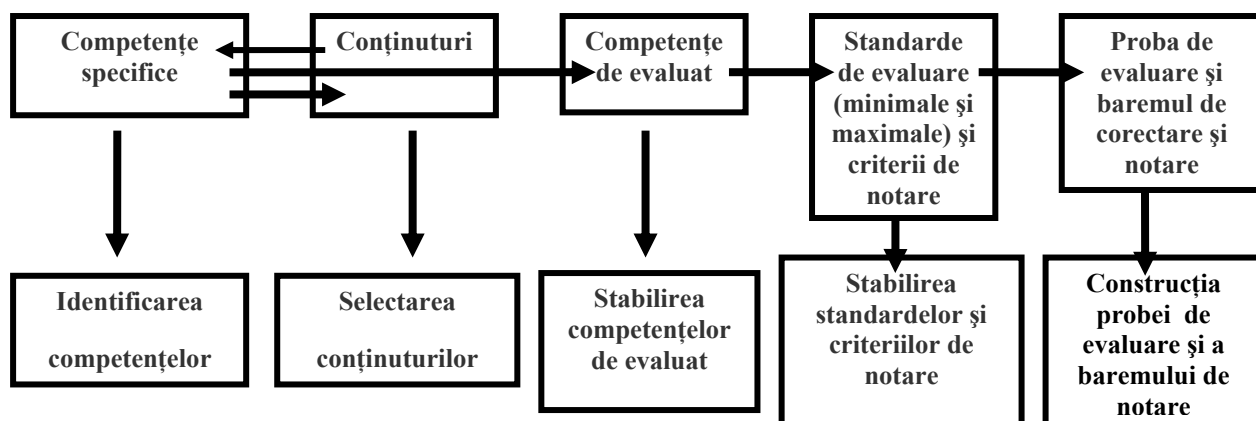
În privința **criteriilor de notare**, la nivel național, aceeași instituție a realizat, în anul 2004, un document, *Criterii de notare pentru cls. a VIII-a*. În cadrul documentului au fost precizate criterii pentru fiecare obiectiv de referință al programelor școlare, pe patru niveluri de performanță, corespunzător notelor 5, 7, 9 și 10. Pentru disciplinele socio-umane au fost formulate criterii de notare pentru disciplina, *Cultură civică*, cls a VIII-a.

Criteriile de notare la disciplina *Cultură civică* sunt disponibile la adresa:

<http://www.edu.ro/index.php/articles/6197>

Deși aceste documente pot constitui încă puncte de reper, **modificarea programelor școlare, în raport cu anul școlar 2003-2004, determină reconsiderarea aspectelor referitoare la standardele de evaluare și criteriile de notare, în general și la disciplinele socio-umane, în particular.**

Un posibil parcurs în construcția standardelor și criteriilor de notare, care vor fi integrate în cadrul probelor de evaluare scrise și baremelor de notare corespunzătoare, îl oferim în figura de mai jos:

Construcția standardelor și criteriilor de notare

Acest parcurs corespunde unui **model al învățării și evaluării centrat pe competențe**.

D. Referitor la metodele alternative de evaluare și metodele de gândire critică, acestea reprezintă elemente de specificitate în domeniul disciplinelor socio-umane. În cele ce urmează realizăm o sumară raportare la aceste elemente, alături de o sumară prezentare a problematicii **evalurii digitale**, al nivelul disciplinelor socio-umane:

Strategiile moderne de predare-învățare-evaluare caută să accentueze dimensiunea interactivității, care să ofere elevilor suficiente și variate posibilități de a demonstra ceea ce știu, ca ansamblu de cunoștințe, dar, mai ales, ceea ce pot să facă, ca ansamblu de priceperi, deprinderi, abilități.

Metode complementare de evaluare

Preocuparea continuă a practicienilor din domeniul educației de a găsi și valorifica noi tehnici și modalități de evaluare s-a concretizat în identificarea și utilizarea unor metode de evaluare care pot reprezenta o alternativă viabilă la formulele evaluative tradiționale, fiind complementare acestora.

Printre metodele complementare de evaluare, al căror potențial formativ susține individualizarea actului educațional prin sprijinul acordat elevului sunt:

- observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor;
- proiectul;
- portofoliul;
- autoevaluarea.

Metodele complementare de evaluare au un rol formativ pronunțat și o mare capacitate de motivare a angajării elevilor în activitățile de învățare. Utilizarea lor în evaluarea curentă la disciplinele socio-umane permite:

- evaluarea globală a progresului școlar al elevului;
- evaluarea de produs și de proces;
- consolidarea competențelor de comunicare socială;
- dezvoltarea competențelor de cooperare în cadrul diferitelor grupuri;

- consolidarea abilităților de autoevaluare;
- evaluarea gradului de dezvoltare a unor competențe ce vizează abilități, aptitudini, atitudini și comportamente, care nu pot fi evaluate prin metodele tradiționale.

Metode de gândire critică

Formarea, dezvoltarea și evaluarea competențelor dobândite de elevi presupun, printre alte aspecte, utilizarea unor strategii adecvate, în cadrul cărora pot fi identificate metodele și tehnicile pentru dezvoltarea gândirii critice. Acestea pun accent pe învățarea demersului de gândire critică, prin exersare. Cadrul în care se desfășoară activitatea didactică în scopul dezvoltării gândirii critice presupune trei etape:

- evocarea – discuția premergătoare despre un subiect/o problemă, realizarea unor corelații cu lecția anterioară, captarea interesului elevilor;
- realizarea sensului – demersul de înțelegere a unor noi achiziții, prin implicarea activă a elevilor în procesul de învățare;
- reflecția – discuția ulterioară, în cadrul căreia elevii își exprimă gândurile, opiniile referitoare la subiectul sau la problema discutată.

Dintre metodele de gândire critică, menționăm:

➤ Realizarea lecției pe baza unui text narativ	➤ Termeni cheie
➤ Știu/Vreau să știu/Am învățat	➤ Tabelul T
➤ Ciorchinele	➤ Cvintetul
➤ Jurnalul cu dublă intrare	➤ Metoda „SINELG”
➤ Turul galeriei	➤ Prelegerea intensificată
➤ Linia valorică	➤ Rețeaua discuțiilor

Unele dintre metodele enumerate, pot fi utilizate în mod special și în evaluarea elevilor. Aceste metode sunt: **Ciorchinele**, **Jurnalul cu dublă intrare**, **Turul galeriei**, **Tabelul T**. O prezentare pe larg a acestor metode, însoțite de ilustrarea aplicării acestora în studiul disciplinelor socio-umane se regăsește în noul **Ghid de evaluare pentru discipline socio-umane** (Editura ERC PRESS, București 2011).

Evaluarea digitală

Prezența evaluării digitale în procesul didactic este legată îndeosebi de lecțiile AEL dezvoltate și pentru disciplinele socio-umane prin programul SEI. Laboratoarele AEL existente în liceele din România constituie și pentru studierea disciplinelor socio-umane un mediu de învățare care utilizează platforma AEL.

O caracterizare succintă a posibilităților deschise de utilizarea în activitatea cu elevii a lecțiilor AEL poate să pună în evidență mai multe aspecte, așa cum sunt:

- constituirea, pentru profesori, a lecțiilor AEL ca instrument suplimentar de lucru, de natură să sprijine procesul de predare-învățare-evaluare; lecțiile AEL realizate ca module/momente abordează interactiv diferite teme/probleme cuprinse în programele școlare și includ și o componentă de evaluare a elevilor; profesorii pot

- facilitarea dobândirii de către elevi a competențelor prevăzute de programele școlare atât datorită utilizării imaginilor, sunetelor și animației, cât și posibilității de realizare a învățării prin explorare și descoperire; softul interactiv de învățare asigură existența permanentă a unui feedback, dar și individualizarea parcursului de învățare și de evaluare a elevului în funcție de nivelul lui de pregătire;
- asigurarea accesului la informație (prin Internet sau prin baze proprii de date, reprezentate de dicționare sau de alte modalități de explicare/de dobândire de informații suplimentare).

Pentru disciplinele socio-umane componenta de evaluare a lecțiilor AEL este variată, incluzând:

- itemi cu alegere multiplă;
- itemi cu alegere duală (adevărat/fals);
- itemi de completare;
- proiecte;
- jocuri educaționale etc.

Se constată varietatea instrumentelor de evaluare a competențelor, de la cele tradiționale la cele moderne, care pun elevii în situația de a reacționa creativ pentru a rezolva o problemă. De menționat în acest sens, aplicațiile în cadrul cărora pentru a rezolva o sarcină de lucru, elevul utilizează nu informații gata structurate, ci informații pe care le prelucrează singur (printr-un demers personalizat care depinde de achizițiile, de stilul și de ritmul lui de lucru). De asemenea, jocurile educaționale implică elevul în rezolvarea unei probleme/luarea unor decizii în vederea rezolvării unei situații. Astfel de jocuri educaționale prezintă avantajul de a implica elevul într-un proces de simulare prin care constată, într-o situație dată, efectele unor decizii sau ale schimbării unor opțiuni.

Avantajele evidente ale evaluării digitale sunt legate de aspecte așa cum sunt:

- facilitarea înțelegerii de către elevi a complexității unor situații care necesită rezolvare, a formulării unor decizii/opțiuni, prin observarea și confruntarea imediată cu consecințele;
- exersarea deprinderii de a căuta, prelucra și utiliza informația (și nu de a o reține mecanic);
- exersarea modului în care trebuie să învețe (ceea ce reprezintă, de fapt, o competență cheie cu caracter transversal, recomandată la nivel european).

Un element de noutate în domeniul evaluării digitale, la nivelul sistemului educațional românesc, îl reprezintă crearea unor sisteme informatice de resurse și servicii digitale de evaluare, de tip portal, incluzând bănci de itemi și teste, ce pot fi utilizate atât de cadrele didactice cât și de elevi (inclusiv pentru disciplinele socio-umane). Un asemenea portal a fost realizat în cadrul proiectului strategic „INSTRUMENTE DIGITALE DE AMELIORARE A CALITĂȚII EVALUĂRII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR” (ID: 3074)

II. Referitor la îmbunătățirea competențelor de lectură prin studiul disciplinelor socio-umane, recomandăm respectarea de către cadrele didactice a prevederilor programelor școlare la disciplinele socio-umane, care precizează explicit utilizarea diferitelor categorii de texte, în funcție de disciplina de studiu (de la textul filosofic la textele preluate din mass-media).

III. Portofoliul profesorului de discipline socio-umane

Recomandăm ca portofoliul profesorului să includă:

- Decizia de numire (titularizare, suplinire) (în copie);
- Fișa postului;
- Curriculum Vitae;
- Încadrare (clase, orar - inclusiv programul suplimentar);
- Documente curriculare (programe școlare în uz, metodologii, regulamente, ghiduri metodologice de aplicare a programelor școlare; precizări metodologice cu privire la predarea specialității; programe examene naționale; programe școlare pentru discipline opționale noi; lista manualelor folosite la clasă);
- Planificarea calendaristică; proiectarea unităților didactice; planificare semestrială și anuală;
- Proiectarea pregătirii suplimentare a elevilor capabili de performanță;
- Proiectarea pregătirii elevilor ce prezintă dificultăți în învățare;
- Instrumente de lucru și de evaluare (teste sumative, predictive și altele); rezultate la examene naționale; rezultatele evaluării predictive; rezultatele evaluărilor periodice;
- Cursuri opționale – suport de curs, materiale auxiliare;
- Lista mijloacelor didactice în dotare;
- Evidența elevilor înscriși la examenele naționale - Bacalaureat;
- Documente privind calitatea de mentor, formator local/ județean/ național; coordonator cerc pedagogic/ metodist/ membru în consiliu consultativ al I.S.J./I.S.M.B.; îndrumător reviste școlare/membru în colectivul de redacție al revistelor de specialitate; evaluator manuale; membru în comisii științifice;
- Calificativul acordat de către C A al unității școlare (copie).